

УДК 050(477):37.091.2.035+316.61”1922”

DOI: [https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1\(21\).165927](https://doi.org/10.18524/2304-1447.2019.1(21).165927)

Іващенко Віра Миколаївна,

старший науковий співробітник

Державної науково-педагогічної бібліотеки України

імені В. О. Сухомлинського,

вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, Україна

тел.: (044) 440 66 22

e-mail: veritas59@i.ua

ЧАСОПИС «НОВИМИ СТЕЖКАМИ» В РЕГІОНАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРІОДИЦІ УКРАЇНИ 1922 РОКУ (ОСВІТНІЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР)

На основі тематичного аналізу публікацій у педагогічному часописі «Новими стежками» висвітлено проблеми освітнього та соціокультурного характеру в контексті регіональних особливостей Полтавщини. Встановлено, що проблеми, які розглянуто на сторінках часопису, характерні для педагогічних видань досліджуваного періоду, так як зумовлені соціальною необхідністю висвітлення вагомих подій, інтерпретованих в руслі ідеологічного впливу політичної системи. Особливу увагу зосереджено на виявленні етнографічних, краєзнавчих елементів у викладанні предметів природничого та математичного спрямування. Констатовано важливість регіональних періодичних видань для оперативного ознайомлення широкого педагогічного загалу з проблемами соціальної та освітньої тематики.

Ключові слова: педагогічні регіональні видання, етнографічні особливості, освітня практика, соціальне виховання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Продовження традиції започаткування періодичних видань різної галузевої, тематичної направленості продовжувалося і після поразки Української революції 1917–1921 рр. Зміна ідеологічних, політичних векторів розвитку української державності в нових геополітичних формах, що екстраполювали відображення нових способів і форм вирішення державних, освітніх, культурних проблем, отримала передбачувані рамки хронологічного періоду, індикатори суспільної, політичної та освітньої ідентифікації.

Найрозповсюдженішими та дієвішими інструментами виявлення, популяризації, та обговорення нових ідей, проведення дискусій з питань реформування та трансформації роботи освітніх установ стали педагогічні періодичні видання. Провідне значення періодичної преси для вивчення історичної, теоретичної та практичної складових реалізації освітньої політики й творчого доробку фахівців у галузі педагогічної науки обумовлено наступними чинниками. По-перше, вона виконує функції архіву значної частини фактичного матеріалу

для дослідження особливостей розв'язання конкретних проблем у рамках історичного періоду зламу, знищення паростків становлення нової української школи доби Української революції (1917–1921 рр.); по-друге, вона виступає своєрідним джерелознавчим ресурсом для проведення науково-педагогічних розвідок; по-третє, окреслюючи конкретні питання і варіанти їхнього рішення, редакція вміщує матеріали, які стосуються всіх суб'єктів, задіяних у всіх напрямках освітнього циклу: управлінські структури Всеукраїнського, обласного (губернського), районного (повітового) підпорядкування – оприлюднення необхідної інформації у періодичному виданні – прийняття відповідної резолюції в губернських, повітових структурах – реалізація цих рішень в школах, закладах позашкільної освіти.

Перебуваючи під «невсипним наглядом більшовицьких партійних органів та одночасно дотримуючись та в певній мірі пропагуючи їхні ідеологічні настанови, періодичні видання того складного за всіма атрибутами часу, враховуючи та орієнтуючись на вирішення тих проблем, які знаходилися географічно в зоні діючих державних, освітніх та інших органів, як зараз ми охарактеризували б «регіонального значення» [4].

Фонди наукових освітянських книгозбірень містять досить представницький в територіальному охопленні сегмент періодичних видань такого характеру [3; 11]. Найбільш репрезентативними в означеному діапазоні є комплексні історико-педагогічні дослідження видань (за типовими, видовими ознаками), що виокремлюють та позиціонують регіональні (губернські, повітові, – за тогочасним адміністративним устроєм) видання, вивчення, систематизація та впорядкування яких стане своєрідним маркером, індикатором оновлення та розширення наукових підходів до формування та розкриття змістового наповнення фондів у зорієнтованому на виявлення, систематизацію регіональних видань, що вміщують матеріали різнопланової громадської, галузевої, тематично-проблематичної направленості.

Серед регіональних видань 20-х років ХХ ст. високим науково-теоретичним рівнем вирізнявся журнал «Просвещение Донбасса», науково-методичні журнали «Шлях освіти», «Народное просвещение», «Вестник просвещения». Саме у цей час на сторінках педагогічної періодики простежується процес зміни постулатів педагогічної науки відповідно до марксистсько-ленінського вчення, які пов'язані не скільки з процесами навчання й виховання, стільки з суспільними процесами і класовою боротьбою.

З огляду на висунуті завдання пропагандистської роботи й вимоги до професійної підготовки працівників освіти, редакційні колегії радянських педагогічних періодичних видань спрямовували свою роботу на зворотний зв'язок з читачами. Як активний читач і дописувач, учитель з пасивного споживача знань повинен був стати активним учасником нової педагогічної системи.

Аналіз останніх досліджень. З позицій інформаційної «озброєності» сучасного дослідника, в арсеналі якого є і комп'ютерні технології, і електронні ресурси, погляд і вивчення реалій початку ХХ ст., коли основною зброєю

ставало слово в його друкованому вигляді, може викликати не лише науковий скептицизм, але й необхідність вникнути, зрозуміти, осмислити місце і значення періодичних видань, які, незважаючи на обмаль фінансового, матеріального забезпечення, активно впливали на формування суспільної думки, на ознайомлення педагогічних працівників з новітніми напрацюваннями українських та зарубіжних фахівців. Перелік соціальних, освітніх функцій тогочасної педагогічної преси важко переоцінити. Адже вона не лише пропагувала освітні вектори ідеологічної та політичної надбудови, але й надавала сторінки для ознайомлення з методиками викладання окремих предметів, практичні поради з питань соціального виховання, ознайомлення з методикою проведення анкетування, відомості про підготовку учителя для трудової школи.

Сучасний історіографічний дискурс репрезентує різноаспектну палітру досліджень стану вивчення української періодичної преси в регіональному вимірі. З'ясування ролі педагогічної періодики у 1922–1923 рр. стало темою дисертації О. Коляструк [5]. Періодичні видання Катеринослава і Катеринославської губернії (1816–1917 рр.) стали темою дослідження Н. Сидоренко [9]. Дослідження часописів Поділля періоду національно-визвольних змагань та радянського періоду висвітлено у працях В. Гандзюка [1]. Періодичні видання повітових міст Галичини 20–30 рр. ХХ ст. розглянуто у дослідженні О. Дроздовської [2], особливості періодичної преси Запорізького краю висвітлено в праці Т. Хітрової [12]. Вищезгадані розвідки об'єднує спроба розглянути тематичну, жанрову різноплановість діяльності періодичних видань крізь призму регіональних особливостей соціальної, виховної та культурно-освітньої роботи.

Наша розвідка – спроба прослідкувати в тематичному й змістовому контекстах аналіз освітніх явищ і педагогічних фактів, виявлення загальнонаціональних тенденцій розвитку педагогічної науки і освіти в регіональному вимірі.

Мета статті – вивчення соціокультурного та освітнього контекста тематичного спектра статей, що відображають в регіональній локації проблеми, вирішення яких дасть можливість доповнити загальну картину розвитку педагогічної науки і практики творчими пошуками, відображеними в публікаціях педагогічного часопису «Новими стежками».

Виклад основного матеріалу. Педагогічний журнал «Новими стежками», який видавався при губернському органі освіти, був практично орієнтованим, як і більшість періодичних видань того періоду [6]. Це – ч. 1 (жовтень 1922 р.), ч. 2–3 (листопад – грудень 1922 р.) Бюлетеня Губосвіти. У фонді ДНПБ України наявні означені видання, з 1923 р. часопис «Новими стежками» став самостійним педагогічним виданням [7; 8].

Для нас ціннісним джерелом наукових розвідок є тематична складова і конкретний зміст зазначених видань, що, не дивлячись на властиві для того періоду хронологічно нетривалі або несвоечасні строки виходу видань, стали певним політичним інструментом та маніфестом, що декларував та позиціонував зусилля та ціннісні орієнтири, оголошені у передовій статті редакційної

колегії. Окреслюючи головні завдання учительства для «корисного виховання дітей пролетарських мас», підкреслено значення професійної підготовки, яку досягти можна шляхом самоосвіти, ознайомленням з педагогічною літературою, побудованою на дослідженні «психології пролетарських дітей». Підводячи певний підсумок стисло, емоційно зарядженого змісту, сформульовано педагогічну максиму: «Ми прагнемо йти новими стежками вперед. До світлого кращого будучого!» [7, с. 3].

Логічним продовженням політичної агітаційної літератури такого характеру стала стаття головного редактора журналу Михайла Биковця¹ «Великі роковини», в якій подано виклад подій 1917 р. в ідеологічно витриманому стилі, характерному для передових статей такого характеру [7, с. 3–4].

В статті Варвари Чередниченко «Одна з проблем» розглянуто питання необхідності методичного забезпечення навчання дітей, які, за висловом авторки, «живуть в умовах надзвичайно несприятливих елементарним вимогам соціального виховання». Першочерговим завданням в контексті завдань соціального виховання В. Чередниченко вважає проведення психологічних експериментів, спостережень; проведення анкетування для виявлення ступеня інтелектуального розвитку дітей, що тільки розпочали навчання в школі. Наведено анкету, доповнену і перероблену авторкою саме для цієї категорії дітей. Представлено низку критеріїв, відповідно до яких потрібно проводити анкетування дітей та дотримання відповідних педагогічних умов проведення опитування» [7, с. 7–8].

Змістовно й тематично близькою є стаття цієї ж авторки «Ідеали підлітків Полтавщини у 1913–1917 рр.». В передмові до соціологічного експерименту викладено причини, що спонукали автора статті звернутися до опитування майбутніх працівників соціальних установ, які проходили навчання на курсах підготовки. Покроковий аналіз анкет респондентів (усього 63 слухачів) зроблено за літературними вподобаннями читачів (улюблені письменники, герої, відношення до автора, оформлення книги тощо) [8, с. 32–34]. Зусилля авторки, крім побіжного статистичного аналізу респондентів за віковими, гендерними та соціальними характеристиками, зосереджено на відповідях слухачів щодо дитячого досвіду спілкування з книгою [8, с. 32–34].

Нові положення трудової школи в організаційних аспектах, зокрема, у поділі навчального року на «триместри», закінчення кожного з яких повинне бути демонстраційно оформлено виставками дитячих праць. Виявлення перспективних в означеному напрямі методів ручної праці стало темою статті Михайла Биковця «Ручна праця з дітьми і триместрові виставки в дитячих установах». В межах статті вміщено підібраний список джерел з означеної проблеми [7].

Матеріали статті В. Верховинця «Рухавки (Про рухливі гри з співами)» охоплюють відомості про професійну перепідготовку вихователів дошкільних

¹ Наведено особисті відомості (ім'я автора, дописувача), які звірено з відомостями Українського національного біографічного архіву. За їх відсутності збережено ту форму подання особистих даних, що використовується в часописі.

закладів з елементами методичної роботи, заснованої на застосуванні етнографічних композицій.

У дискусійному порядку вміщено статтю Д. Соловєя «Кооперація і школа». Автор аргументує свою позицію розуміння кооперації як головного фактору соціального виховання. Результативність виконання завдань, які стоять перед трудовою школою, залежить від рівня організації дитячих кооперативів в учбових установах, з ряду причин, які зроблять це співробітництво запорукою розвитку «кооперативної свідомості» через викладання кооперації в школі, ознайомлення учителів з досвідом поширення кооперативних ідей серед школярів та практику створення дитячих кооперативних об'єднань [7, с. 18–19].

Михайло Токаревський, відомий кооперативний та громадський діяч Полтавщини, в статті «Кооперація як метод громадського виховання» розглянув ефективність кооперативної праці (на прикладі Полтавського кооперативного технікуму, де була організована кооперативна організація «Громада»). Так, основними напрямками її діяльності стали: збирання урожаю; організація роботи столової; допомога у наповненні фонду бібліотеки. На переконання автора, ціннісний спектр кооперативної складової в навчально-виховному процесі несе на ближню і віддалену перспективу наступні виховні норми: вміння вносити посильний внесок у добробут колективу; будівництво нового соціального устрою й нової соціалістичної культури [8].

Для зворотного зв'язку і отримання відповідей і уточнень, що стосуються актуальних питань, викладених на сторінках журналу рубрика «Листування редакції» досить продуктивно роз'яснює детальну інформацію про форми і методи дитячої кооперації та надає перелік організаційних документів для започаткування кооперативної справи [7, с. 72].

За переконанням партійних органів школа як дієвий провідник нових ідей повинна очолити антирелігійну роботу, яку потрібно було систематично проводити в різних формах класної та позакласної роботи, а також відобразити в змісті шкільних програм та навчальних підручників. Крім того, школа повинна стати центром згуртування всього населення навколо питань боротьби проти релігії та пропагування ідей нових радянських свят.

Для популяризації зазначених ідей та поширення інформації про нові державні свята педагогічні видання постійно вміщували на своїх сторінках агітаційні, роз'яснювальні та методичні матеріали для матеріалістичного пояснення явищ природи та суспільного життя. Крім того, на сторінках часопису розглянуто різноманітні методичні напрацювання в цій важливій ділянці її ведення та указано шляхи підготовки до неї.

Визначення нової моделі регулятора етичних, поведінкових норм у суспільстві, яку раніше виконувала релігія, мають виконувати піонерська, комсомольська організації. В статті «Школа і... різдво» Х. Невіра зазначає, що «релігія тягне за собою довгу низку традицій, що іноді навіть втратили свій релігійний зміст і характер, виконуються просто по звичці, спадковості» [8, с. 1]. Автор

констатує, що недостатньо виголошувати гасла на кшталт «Релігію геть із школи», ворожими потрібно признати і традиції святкувати Різдво, Водохреща, Василь-вечір і тісно пов'язаних з ними колядування, щедрування, посівання, святвечорів.

Продовження актуальної теми і варіанти заміщення релігійного наповнення на нове було розглянуто в переліку червоних колядок й щедрівок, що склали члени спілки селянських письменників «Плуг». Нове редагування не змінювало мелодику і ритм календарно-обрядових пісень, а було направлене на зміст, що тематично пов'язаний з радянськими символами [8, с. 58–59].

«Ми йдемо новими стежками, зате готуємо нові шляхи нашим заступникам – зараз ще дітям і юнакам» [8, с. 5].

Радянська влада поставила собі за мету в справі освіти й виховання створити новий тип людей комуністичної громади з психологією колективізму, з потрібною громадською кваліфікацією й з матеріалістичним світоглядом, з його ясним розумінням законів розвитку природи й громади.

В контексті вищесказаного дитячі свята розглянуто як важливий засіб виховання дітей, підготовки та організації свят, виховання моральних якостей, розвитку естетичних смаків та вміння взаємодіяти з іншими дітьми і вихователями. Організаційні, методичні питання проаналізовано в статті Михайла Биковця «Дитячі свята, їхнє виховуюче значіння й організація». Основними змістовими лініями викладу матеріалу автор визнав наступні питання. По-перше, основним правилом їхнього проведення є обов'язкове антирелігійне забарвлення. По-друге, автор зазначає, що «не може бути свят революційних, літературних, сезонних. Є свята єдині – дитячі, кожне з певною кінцевою метою, певним змістом, педагогічною дотриманістю теми. В той же час приводів для дитячих свят, на думку автора, може бути безліч. Наприклад, свято "Зустріч весни" – весняне (прикрашування кімнати квітками, такими як фіалка, пролісок, квіти дерев), виконання веснянок і пісень, присвячених весні» [8, с. 13].

Досить детально наведено вимоги до програм святкування в школі, головними з яких є відповідність змісту свят віку дітей, оздоблення кімнати для проведення свята. Поділ свят на літературно-вокальні, драматичні та суспільно-політичні зроблено у відповідних розділах статті. Одним із головних чинників, на які потрібно звернути увагу, є охоплення всіх дітей, навіть тих, які не відвідують установи соціального виховання (школи, клуби, дитячі будинки, дитячі садки, дитячі прийомники, колонії) [8, с. 16].

Підготовці святкування революції 1917 р. приділено особливу увагу, так як це має ідеологічний підтекст та політичний зміст. Серед пропагандистських завдань проведення свята можна виділити – роз'яснення історичного змісту Жовтня зрозумілими для дітей культурно-освітніми засобами. Серед тематичного різноманіття революційних святкових заходів, пропонувалося також святкування Першого травня, встановлення пам'ятників, перейменування вулиць та установ тощо [8, с. 15]. До проведення святкових заходів революційної темати-

ки необхідно залучати дітей всієї округи, «виховувати в новому дусі розумного діяльного члена майбутньої громади» [8, с. 17].

В рубриці «Творчість дітей» зібрано віршовані та прозові твори дітей про зміни в їхньому житті, що викликані політичними, соціальними трансформаціями в суспільному житті країни. Через дитяче сприйняття таких масштабних подій показано поступове проникнення в дитячу свідомість «правильного» ідеологічного змісту подій революції 1917 р., громадянської війни [8, с. 60–65]. В добірці представлені дитячі вірші, оповідання, замальовки, які були опубліковані в дитячих журналах, що видаються дитячими колективами дитбудинків, дошкільних закладів, гуртків педагогічної школи ім. Б. Грінченка, дитячого «приймачика». Огляд рукописних дитячих журналів став темою статті Михайла Марусика (криптонім – Михайла Биковця) «Дитячі журнали». Незвичним, творчим вирішенням питання «публікації» цих журналів став їхній рукописний спосіб видання – від кольорового оформлення до змістового наповнення [8, с. 66–68].

В синхронній, орієнтованій на оновлену ідеологічну концепцію, котра відрізняється від «буржуазної школи», викладено міркування щодо значення драматичних ігор для всестороннього розвитку дітей. Автор статті комплексно досліджує історичні витоки драматичної творчості та зосереджує увагу на значенні таких ігор для психічного розвитку дітей. У новому суспільстві підхід до проведення та організації драматичних ігор повинен носити характер загальної рівності й доступності для всіх вихованців. Адже шкільний театр старої буржуазної школи орієнтувався на окремих, особливо обдарованих дітей, які виконували головні ролі в постановках шкільного театру, звужуючи участь інших дітей до пасивної ролі глядачів [8, с. 19].

Публікація відомого науковця, професора О. Булдовського «Життя солодкої води, як матеріал до курсу природи в труд. школі» стосується викладання природознавства, зміст якого повинен відображати наступні концентри. У молодших класах застосовують метод суспільств, даючи загальне ознайомлення з життям води. У старших класах – вести систематичний курс за класами фауни. Автор пропонує розроблення нового методичного забезпечення проведення тематичних екскурсій: детальне розроблення певної теми; поповнення нових знань з біологічних дисциплін [8, с. 35–40]. Розроблення і впровадження ідеї побудови змісту викладання природознавства на основі проведення системи спостережень з урахуванням вікових особливостей. Так, на думку ученого-природознавця, найбільш корисним для дітей є «ознайомлення дітей з відповідним явищем природи, з характерними ознаками, самостійні пошуки цього явища в природі» [8, с. 37].

Огляд основних тенденцій реформування математичної освіти у Франції, Америці, Німеччині, що зроблено в статті Віктора Воропая «Як викладати математику в трудовій школі» виявив основні лінії підготовки вчителів математики в Україні, визначив ключові цілі викладання математики в трудовій школі. Проаналізувавши й узагальнивши рух змін у її змісті, організації і методах

підготовки учителів математики, автор розглядає необхідність розв'язування задач на основі вивчення соціальних фактів, демографічних, фінансових відомостей. Соціальна практика дає великий емпіричний матеріал для побудови діаграм, таблиць, графіків [7, с. 25]. Проведення практичних робіт у фізичних та хімічних лабораторіях, використання етнографічних, краєзнавчих елементів у викладанні геометрії може мати великий науковий потенціал [7, с. 5].

У рамках статті Л. Фридмана «До питання про навчання по акордовій системі» викладено авторські думки щодо навчання в трудовій школі засобами розподілу матеріалу й викладання предметів за акордовою системою. На прикладі двох фрагментів «Добуваюча промисловість і хліборобство», «Обробляюча промисловість» приведено зразок програми для 5–7-х класів трудової школи. Основна думка – всі дисципліни повинні доповнювати одна одну, щоб можна було отримати «повний акорд». Як результат, можемо визнати очевидний факт: назва акорду і перелік дисциплін, кожна з яких привносить у її вивчення свій предметний і смисловий контекст [8, с. 43].

В заключній рубриці журналу «Стан нашого журналу» подані: виклад основних питань, пов'язаних з вирішенням питання фінансування (в більшості за рахунок квиткових книжок на паї); ставлення основних категорій читачів до участі в його виданні; огляд рецензій на появу педагогічного журналу «Новими стежками». Популярність журналу, на думку співробітників редакції, зумовлена двома головними факторами: значним організаційним супроводом підготовчого етапу видання журналу «Новими стежками» зусиллями працівників Бюро, поширенням інформації про журнал на конференціях, з'їздах робітників освіти, розробленням горизонтальної і вертикальної структури друку отриманих матеріалів та збуту друкованої продукції з орієнтацією на українську та російську читацьку аудиторію.

Висновки з проведеного дослідження. На основі «занурення» в проблеми соціального, освітнього та просвітницького характеру, що знайшли своє відображення в значній кількості публікацій на сторінках педагогічного журналу «Новими стежками», можемо зробити наступні узагальнення. По-перше, в основі системи освіти України 1922 р. покладено соціальне виховання: робота з безпритульними дітьми, їхній захист і опіка. Адже безпритульні діти, напівсироти потребували соціального захисту держави. Основною такого забезпечення ставали дитячі установи інтернатного характеру. Підґрунтям навчально-виховного процесу в означених установах визначено: пропагування ідей революції, проведення громадсько-політичних свят з урахуванням вікових особливостей дітей, антирелігійне забарвлення виховних заходів для прищеплення учням матеріалістичного світогляду, викладання дисциплін природознавчого циклу. Теоретичним (в деякій мірі) та практичним засобом антирелігійного та просвітницького характеру слід назвати анкетування, результати якого необхідно враховувати при підготовці програм курсів перепідготовки робітників для установ соціального виховання.

Одним з якісних індикаторів трансформації шкільної освіти може слугувати постійно згадувана в публікаціях ідея створення дитячих кооперативних спілок, що, за спільної взаємодії адміністрації та вихованців дитячих будинків, змогло б кардинально допомогти вирішити проблему харчування дітей, ремонту будівель.

Другим індикатором може стати активізація творчої діяльності дітей засобами створення рукописних дитячих журналів, що спрямовували пізнавальну, вольову, образну діяльність дітей у рамки скоординованої та найбільш придатної для самоствердження дітей освітньої технології.

Всі ці дані підтверджують пріоритетне значення публікацій з проблеми соціального виховання серед широкого тематичного спектру публікацій – від методично-організаційних матеріалів до низки практичних виховних заходів.

Список використаної літератури:

1. Гандзюк В. О. Часописи Поділля періоду національно-визвольних змагань (1917–1920 рр.) у відстоюванні ідей державності : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / В. О. Гандзюк. – Київ, 2008. – 20 с.
2. Дроздовська О. Р. Українська преса повітових міст Галичини 20–30 рр. XX ст.: особливості становлення та розвитку, система текстових публікацій : дис. ... канд. філол. наук. : 10.01.08 «Журналістика» / О. Р. Дроздовська. – Київ, 2002. – 228 с.
3. Журнали психолого-педагогічної тематики XIX – початку XX ст. з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського : іст.-бібліогр. дослідж. / упоряд.: Н. Г. Мацібора [та ін.] ; наук. ред. П. І. Рогова ; бібліогр. ред. З. І. Наконечна. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 125 с.
4. Історичне джерелознавство : підручник / Я. С. Салакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко [та ін.]. – Київ : Либідь, 2002. – 488 с.
5. Коляструк О. А. Преса УСРР в контексті політики українізації (20–30-ті роки XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О. А. Коляструк. – Київ, 2003. – 200 с.
6. Лобода С. Педагогічна преса 1920–1930 рр. як засіб формування суспільно-політичної свідомості / С. Лобода // Псих.-пед. проблеми сільс. шк. – 2012. – № 43. – С. 217–226.
7. Новими стежками : пед. журн. – 1922. – Жовт. (Ч. 1). – 72 с.
8. Новими стежками : пед. журн. – 1922. – Листоп. (Ч. 2–3). – 85 с.
9. Періодичні видання Катеринослава і Катеринославської губернії (1816–1917 рр.) : список / уклад.: Н. М. Сидоренко, О. І. Сидоренко, О. Д. Школьна. – Львів ; Київ, 1995. – 154 с.
10. Рудий Г. Періодика України як об'єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917–1920 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / Г. Я. Рудий. – Київ, 2004. – 33 с.
11. Українська журналістика в іменах / гол. ред. М. Романика ; авт. передм. В. Качкан. – Львів : НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка, Наук.-дослід. центр періодики, 1994–1997. – Вип. 1–4.
12. Хітрова Т. Типологічні особливості періодичної преси Запорізького краю (1904–1920 рр.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 «Журналістика» / Т. В. Хітрова. – Київ, 2007. – 20 с.

References

- [1]. Ghandzjuk V. O. *Chasopysy Podillya periodu nacionaljno-vyzvoljnykh zmaghanj (1917–1920 rr.) u vidstojuvanni idej derzhavnosti [Periodicals of Podillya of the period of the national liberation struggle (1917–1920) in defending the ideas of statehood]*. Kyiv, 2008, 20 p.
- [2]. Drozdovsjka O. R. *Ukrajinsjka presa povitovykh mist Ghalychyny 20–30 rr. XX st., osoblyvosti stanovlennja ta rozvytku, systema tekstovykh publikacij [Ukrainian press of county cities of Galicia 20–30 years of the XX century: peculiarities of formation and development, system of text publications]*. Kyiv, 2002, 228 p.
- [3]. *Zhurnaly psyhologho-pedagoghichnoji tematyky XX st. – pochatku XX st. z fondu Derzhavnoj naukovopedagoghichnoji biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynsjkogho [Journals psychological and pedagogical*

- subjects of the XIX–early XX centuries. from the Fund of V. O. Sukhomlynsky the State Scientific-Pedagogical Library of Ukraine]. Kyiv, 2009, 125 p.
- [4]. Kalakura Ja. S., Vojcekhivjska I. N., Pavlenko C. F., Koroljov B. I. *Istorychne dzhereloznavstvo [Historical Source Studies]*. Kyiv, 2002, 488 p.
- [5]. Koljastruk O. A. *Presa USRR v konteksti polityky ukrajinizaciji (20–30-ti roky XX st.) [The press of the Ukrainian SSR in the context of the Ukrainianization policy (20–30's of the twentieth century)]*. Kyiv, 2003, 200 p.
- [6]. Loboda S. Pedagoghichna presa 1920–1930 rr. jak zasib formuvannja suspiljno-politychnoji svidomosti [The pedagogical press of 1920–1930 as a means of forming the socio-political consciousness]. *Psykhologho-pedagoghichni problemy siljskoji shkoly [Psychological & Pedagogical Problems of Rural School]*. 2012. no 43, pp. 217–226.
- [7]. *Novymy stezhkami [New paths]*. 1922, zhovtenj, part. 1, 72 p.
- [8]. *Novymy stezhkami [New paths]*. 1922, lystopad, part. 2–3, 85 p.
- [9]. *Periodychni vydannja Katerynoslava i Katerynoslavs'koji ghuberniji (1816–1917 rr.) [Periodicals of Ekaterinoslav and Ekaterinoslav province (1816–1917)]*. Lviv, Kyiv, 1995, 154 p.
- [10]. Rudyj Gh. *Periodyka Ukrajiny jak ob'jekt dzhereloznavchogho doslidzhennja ukrajins'koji kultury (1917–1920 rr.) [Periodicals of Ukraine as an object of source study study of Ukrainian culture (1917–1920)]*. Kyiv, 2004, 33 p.
- [11]. *Ukrajins'ka zhurnalistyka v imenakh [Ukrainian journalism in names]*. 1994–1997. Issue 1–4.
- [12]. Khitrova T. *Typologhichni osoblyvosti periodychnoji presy Zaporiz'kogho kraju (1904–1920 rr.) [Typological peculiarities of the periodical press of the Zaporozhye region (1904–1920 years)]*. Kyiv, 2007, 20 p.

Надійшла 26.02.2019 р.

Иващенко В. Н.,

старший научный сотрудник

Государственной научно-педагогической библиотеки Украины

имени В. А. Сухомлинского,

ул. М. Берлинского, 9, г. Киев, 04060, Украина

тел.: (044) 440 66 22

e-mail: veritas59@i.ua

ЖУРНАЛ «НОВИМИ СТЕЖКАМИ» В РЕГИОНАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПЕРИОДИКЕ УКРАИНЫ 1922 ГОДА (ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ И СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ КОНТЕКСТ)

На основании тематического анализа публикаций, помещенных в педагогическом журнале «Новыми стежками» рассмотрены проблемы образовательного и социокультурного характера в контексте региональных особенностей Полтавского края. Установлено, что проблемы, рассмотренные на страницах журнала, характерны для педагогических изданий исследуемого периода, так как обоснованы социальной необходимостью освещения значимых событий, трактуемых с позиций идеологического влияния политической системы. Особое внимание уделено выявлению этнографических, краеведческих элементов в преподавании предметов естествознания и математического направления. Констатирована значимость региональных периодических изданий в процессе оперативного ознакомления широкой педагогической общественности с проблемами социальной и образовательной тематики.

Ключевые слова: педагогические региональные издания, этнографические особенности, образовательная практика, социальное воспитание.

Ivashchenko V. N.,

senior research associate

at V.O. Sukhomlynskyi State scientific and pedagogical library of Ukraine

9 M. Berlinsky St., Kyiv, 04060, Ukraine

tel.: (044) 440 66 22

e-mail: veritas59@i.ua

**JOURNAL «NOVYMY STEZH CAMY» IN REGIONAL
TEACHING PERIODIC UKRAINY 1922
(EDUCATIONAL AND SOCIAL CONTEXT)**

Summary

In consideration of the thematic analysis of publications in the pedagogical journal «Novymy stezhkamy», the problems of educational and sociocultural nature are highlighted in the context of the regional specificities of the Poltava region. It has been established that the issues that are reviewed in the journal are common with the pedagogical publications during the period under study, while they are determined by the public need to display significant events interpreted in line with the ideological influence of the political system. Special attention is given to identifying ethnographic, local lore elements in the tuition of regional history and mathematic subjects. It was noted that the educational system of Ukraine during the studied period was based on social education, in particular work with abandoned children, their protection and guardianship. It was proven that the residential institutions became the basis for such support. The promotion of the revolution ideas determined the basis of the educational process in these institutions, the holding of social and political holidays, in consideration of the age characteristics of children, and the anti-religious characteristic of educational activities. The interrelation between the teaching regional history and the level of formation of students' materialistic worldview is revealed. The priority of teaching these subjects for scientifically based anti-religious promotion has been determined. The regional periodicals had important role in the matter of promptly familiarizing the general pedagogical community with the problems of social and educational subjects.

Keywords: pedagogical regional publications, ethnographic features, educational practice, social education.